

**Don Niko LUKOVIĆ, LJETOVALIŠTE PRČANJ —
BOKA KOTORSKA, Prag 1928.**

Ovo je naslov jedne edicije, čiji je autor, danas pokojni, don Niko Luković. Istu je nedavno pronašao Krile Ivović u kući Iva Usanovića u Prčanju. Ivović je dao fotokopirati u više primjeraka, pa je jedan darovao piscu ovih redova.

Na koricama ove edicije, pored navedenog naslova, stoji: «Naklada Kpt. Dragutin Petzel Prag 995. Tisak Fr. Ziegner, Prag XII. Napisao don Niko Luković, župnik u Prčanju.» Nigdje nije zabilježena godina štampanja, ali iz sadržaja se vidi da je to morala biti 1928. godina.

Ova edicija je knjižica formata 10 x 15, sa 18 strana i 3 fotografije. Interesantna je iz dva razloga: što je — koliko nam je poznato — prvi turistički vodič Boke Kotorske na srpskohrvatskom jeziku, i što je do nedavno bio zagubljen. Jer, dobro nam je poznata književna (štampana) zaostavština don Nika (Bibliografija njegovih radova štampana je u Zborniku društva istoričara, Kotor, — njemu posvećenom — SPOMENICA str. 222—231, 1981. god.) u kojoj nije zabilježena, a nijesmo nikada čuli da je don Niko pominjao ovu knjižicu. Predpostavljamo da je ona bila povod da godine 1951. štampa svoju — i danas mnogo cijenjenu — knjigu «BOKA KOTORSKA, kulturno-istorijski vodič», sa 258 strana, za koju se može reći, da sadrži duboko proučenu i obilnu istorijsku građu za sve one koji se bave turističkom problematikom Boke Kotorske.

Don Niko je imao uspjeha i na ovoj prvoj knjižici iz 1928. god. Svojim ktnjastim i pjesničkim zanosom govori o ljepotama Boke Kotorske, o njenoj kulturi i bogatom kulturno-istorijskom nasljeđu koje nam je došlo kroz pomorsku privredu. Citiramo neke redove: «Divna je Boka, ali kad iz bližega upoznamo njenu istoriju i osjetimo duh udaljene prošlosti sa bezbrojnim legendama i odvažnim podvizima na moru i na kopnu u savladavanju Turaka, u dugotrajnoj borbi za održavanje narodne snage, onda se i čini

da su ti bregovi u naokolo još ljepši. Kad bi mogle ove stijene da progovore, kako bi nas začarale divnim šarenim slikama prošlog sjaja i iščezle gizdavosti i gospodstva. Kakav se živahni i djelatni život nekada ovdje razvijao, kad su Bokelji sa svojim vilovitim jedrilicama pohađali sve luke Jadranskoga i Sredozemnoga mora, kada su se isticali u trgovini, kada su poput marljivih pčela širom svijeta blago sakupljali, utiske ljudskoga znanja i umijeća primali, te mili dom bogatili i resili gospodskim dvorovima i veličajnim hramovima. Ali od kada je presahlo vrelo domaćeg blagostanja, pomorstvo i trgovina, Boka osiromaši. Sinovi njeni se razletiše po bijelom svijetu, a po njihovim palačama trava raste. Boka danas očekuje svoj preporod.»

»Zadivljuje pogled na varošicu Prčanj koje se proteže na odanku zelenog poluostrva Vrmac sa lijepo poredanim zgradama uz obalu, sagrađenim kroz dugi niz vjekova sa mnogo umjetničkog ukusa, koje ti odaje ugladenost i kulturu njenih stanovnika. Da su mještani bili od starine čuveni pomorci, vidi se po tome što su uživali povlasticu Mletačke republike, da svojim brodovima prenose državnu poštu od Venecije do Carigrada, i obratno. Stotina njihovih brodova plovi Jadranskim i Sredozemnim morem. Osnivaju se prčanjske trgovačke kolonije u Veneciji, Korintu, Carigradu, Smirni i Aleksandriji.»

Zatim don Niko govori o glasovitim i zaslužnim Prčanjanima, i kulturno-istorijskim spomenicima svoga rodnog mjesta. Na završnim stranicama govori o turističkim prednostima Prčanja: »Već davno je poznat kao vanredno lječilišno mjesto radi svog krasnog romantičnog položaja, bašta zasadenih cvijećem, stablima naranča, limuna, maslina, palma i svakovrsnih vocaka.»

Po završetku prvog svjetskog rata u primorskim naseljima Boke nastala je besposlica. Orijentacija pomoraca prema Trstu i Austrijskom lojdu, zbog izmijenjenih poratnih prilika, je prestala. Kao prvi vidik u nastaloj krizi, bio je u podsticajima za razvoj turističke privrede. U ovakvim nastojanjima se prvi istakao Prčanj. Poznato je da su ova nastojanja bila vezana za dva čovjeka: Ruda Đunija, poznatog publicistu i javnog radnika, i don Nika Lukovića. Njihovom inicijativom i nastojanjem tada je osnovano Turističko društvo MARKOVRT. Ubrzo su se pokazali uspjesi. Pojedine ustanove i društva, prvenstveno iz Beograda, kupovale su zgrade i pretvarale u ljetovališta. To su: Udruženje žena — ljekara, Udruženje novinara, Jevrejsko žensko društvo i drugi. Neki pojedinci su tada kupili manje kuće za ljetovanje.

Tako je naišao i Čeh Karel (Dragutin) Petzl, za koga stoji da je: »Više godina neumorno radio da upozna Evropu sa ljepotama našega Jadrana. Uredio je na najljepšem položaju Prčanja udoban stan za sve one koji žele da se odmore . . . . A sa svojom krasnom jahtom NIRVANA sa putnicima pravi izlete po Jadranskom moru.»

Nije poznato: kada je, i zašto, kpt. Petzl napustio Prčanj. Svakako njemu se ima zahvaliti za štampanje ove knjižice. A i zato: što je pomogao Prčanju da zaore prve turističke brazde, na kojima je podigao turističku današnjicu.

Ova knjižica je još jedan prilog književnoj naučnoj ostavštini don Nika Lukovića, koja broji 160 radova od kojih su 50 iz pomorske prošlosti Boke Kotorske. Uz to je u svojim govorima, i pisanom riječju proročanski nagovještavao pomorstvu bolje dane. Pratio je i godine naše pomorske obnove, i u istoj saradivao. Za dugo će se pamtiti njegovi govori prilikom prvog dolaska brodova Jugooceanije u matičnu luku.

Ove redove prilažemo USPOMENI 15. godišnjice njegovi smrti — (1970—1985).

Ignjatije ZLOKOVIC

Ljetovanište
Prčanj
(Djeca Kutorska)

Napisao je dr. Nikola Lubić
slikao je P. P. P. P.

Napredak, 1931. godine, broj 1, str. 90-91
Napredak, 1932. godine, broj 1, str. 90-91